

BIOETIKA A LEKÁRSKA ETIKA

Predmet: Lekárska etika

Študijný program: Zubné lekárstvo

Mgr. Juraj Čáp, PhD.

Prezentácia č. 2.

Obsah prednášky

- **Bioetika a Lekárska etika**
- Historické a súčasné súvislosti Be a Le
- Predmet Be a Le
- Čo je etické v Le?
- **Základné etické princípy v Be a Le**

Otázky bioetiky

Môžeme použiť embryonálne kmeňové bunky na terapeutické účely?

Môžeme ovplyvniť genetickú informáciu človeka?

Máme povinnosť zachovávať živočíšne druhy?

Môžeme nanotechnológiami vylepšiť človeka?

...

Otázky lekárskej etiky

Povedať pacientovi pravdu?

Čo všetko má pacient vedieť, aby sa mohol rozhodnúť?

Čo mám robiť, keď je nejaký terapeutický výkon proti môjmu presvedčeniu?

...

Čo máme robiť ako profesionáli?

BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

Bioetika má široký predmet skúmania sústredený na morálne otázky, ktoré vznikajú hlavne pri rozvoji **biologických vied**.

napr. BE nemá prísahu, nie je naviazaná na konkrétnu profesiu.

BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

etika – systematická reflexia morálky

bios – život

Definícia:

Systematické štúdium morálnych dimenzií – morálnych vízií, činov a koncepcií – vied o živote a zdravotnej starostlivosti s využitím rôznych etických metodologických postupov a interdisciplinárneho skúmania.

BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

- Subdisciplína všeob. etiky a špec. vied
- **Interdisciplinarita**
  - Biológia, genetika, životné prostredie, biologická diverzita, it+biotechnológie, sociálne vedy...

BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

- Axiologické otázky (Ktoré hodnoty sú základné pre život?)
- Biotechnické a biomedicínske otázky (nové technológie = nové problémy)
- Sociálne problémy (kontrola pôrodnosti, zdravie obyvateľstva...)
- Fauna a flóra, environmentálne, ekologické problémy – vzrastá význam udržateľnosti života na Zemi

LEKÁRSKA ETIKA *(Medical Ethics)*

A light green speech bubble with a tail pointing towards the main text area.

Kriticky
reflektuje

LE patrí medzi **aplikované etiky** a zaoberá sa hodnotami, morálnymi súdmi a problémami, ktoré sa vyskytujú v medicíne (v teoretických predpokladoch, praxi, výskume a vo vzdelávaní).

Úzka nadväznosť na profesiu.

Zhrnutie

- Bioetika

Hodnoty Le a Be

Život

Zdravie

Pomoc

Súcit

Dôstojnosť

Autonómia

Zodpovednosť

Starostlivosť

Spravodlivosť

Vzdelanie

Dôvernoscť

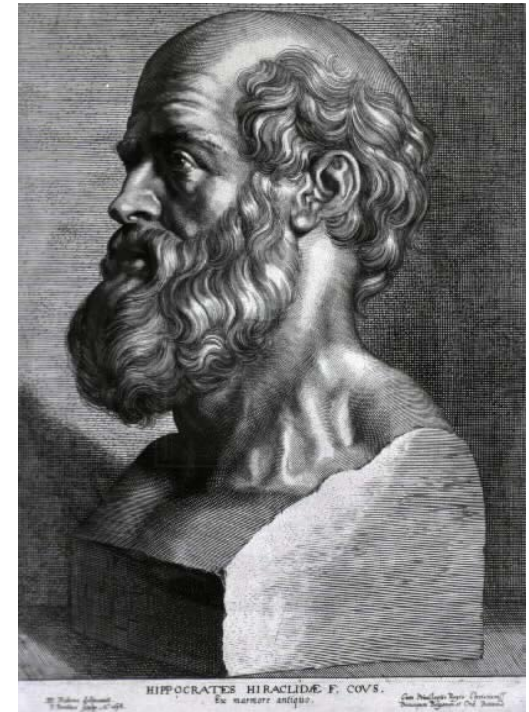
Svedomitoscť

Opatrnoscť

Mlčanlivoscť

Východiská Le a Be

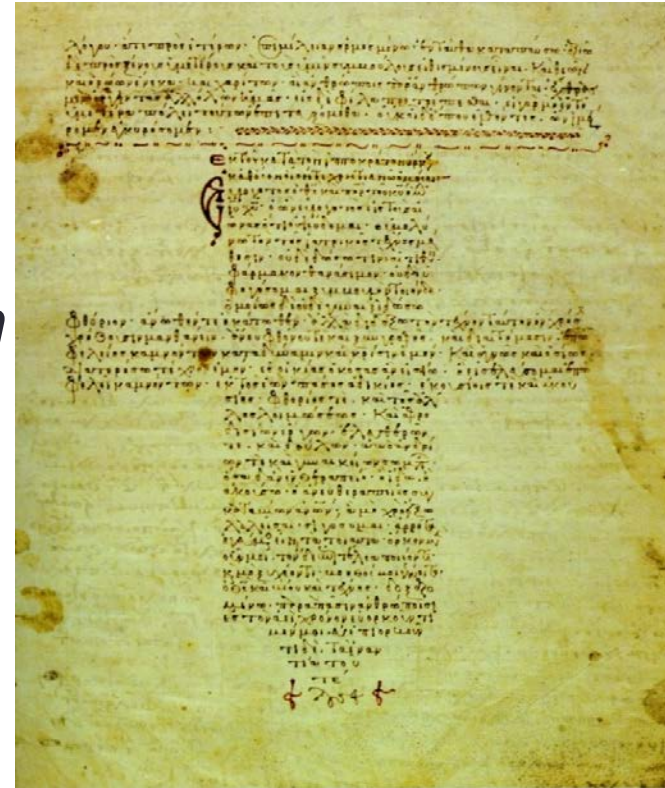
- **Hippokratovký kódex/prísaha**
(cca. 460 p.n.l. – cca. 370 p.n.l.)
- **Norimberský kódex (1947)**
- **Ženevská deklarácia (1948... 2005)**
- **Dohovor o ľudských právach v biomedicíne (1997) (č. 164)**

Hippokratova prísaha a tradícia

- Forma morálneho záväzku
- Spôsob správania
- *Dobro pacienta je najvyšším zákonom*
- *Predovšetkým neuškodiť*
- *Corpus Hippocraticum*

Základ
medicíny

Základné etické prístupy

Snaha
stanoviť
pevné
princípy

- **Normatívny prístup** (princípalizmus)
(Princípy, normy, pravidlá, zásady, povinnosti)
- **Deskriptívny prístup** (prípadové štúdie)
(Opis, vysvetlenie, situačná podmienenosť)

Riešiť vždy
iba konkrétnu
situáciu

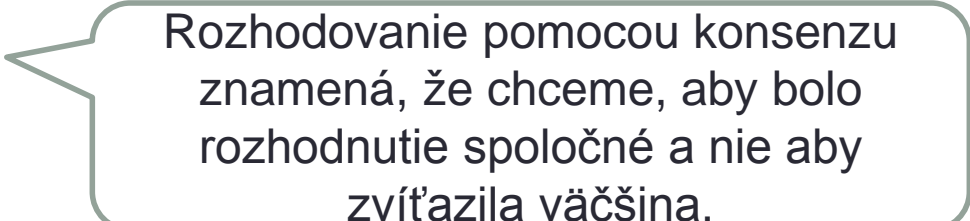
- - **Kombinácia N+D**

Princípy
definovať
na základe
situačného
kontextu

Čo je etické?

Čo je etické v Be a Le?

- Otázka univerzálnej použiteľnosti
  - Požiadavka na reguláciu povolania na celom svete bez ohľadu na socio-kultúrne a náboženské prostredie
- Často je za východisko považovaná : ***Všeobecná deklarácia ľudských práv OSN***
- + Rozsiahla historická skúsenosť (cca. 2500 rokov)
- + **Konsenzus**

Rozhodovanie pomocou konsenzu znamená, že chceme, aby bolo rozhodnutie spoločné a nie aby zvíťazila väčšina.

Súčasný stav Le a Be

- WMA podpora rozvoja disciplíny
- výučba Le a Be na fakultách (20. st.)
- špecializované časopisy
- výskumné centrá
- etické komisie
- média – verejný priestor a záujem verejnosti

Súčasná súvislosť

- Rozvoj technológií
- Kritika medicíny (napr.: Dehumanizácia – strata osobného rozmeru medzi pacientom a lekárom)
- Nárast významu tímovej práce (úzka špecializácia a nutnosť kooperovať)
- Zmena vzťahu medzi pacientom a lekárom (spolurozhodovanie pacienta)

Súčasná súvislosť

- Zvyšovanie významu individuálnej slobody – vzrastá význam princípu autonómie
- Nárast cien za lekársku starostlivosť – komercializácia zdravotníctva
- Reforma zdravotníctva

PREDMET LEKÁRSKEJ ETIKY A BIOETIKY

Čo skúma lekárska etika a bioetika?

Historický prierez problematikou

Významné témy v histórii Le a Be

40-50 roky

- Výskum na ľudskom subjekte
- Vzťah lekár-pacient alebo klient
- Informovaný súhlas / informované odmietnutie
- Smrť a umieranie (odtabuizovanie)

Významné témy v histórii Le a Be

60-70 roky

- Súkromie a dôvernosc' (hodnota informácii)
- Interrupcia / morálny status plodu
- Alokácia vzácných zdrojov (distribtívna spravodlivosc')
- Definícia smrti (resuscitácia, transplantácia)

Významné témy v histórii Le a Be

80 roky

- Genetika
- Ošetrovateľská etika
- Reprodukcia
- Aids
- Práva zvierat

Významné témy v histórii Le a Be

90 roky

- Ľudský genóm
- Právo na zdravotnú starostlivosť a jej reforma
- Manažment
- Klonovanie

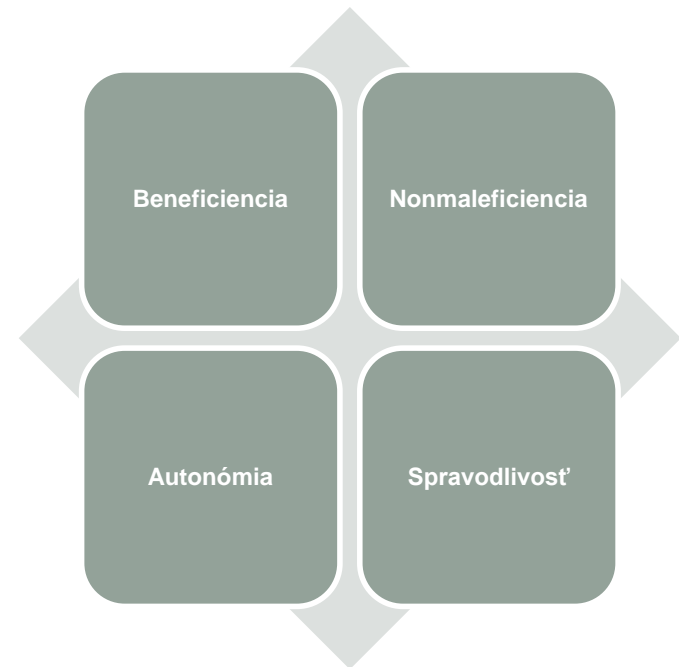
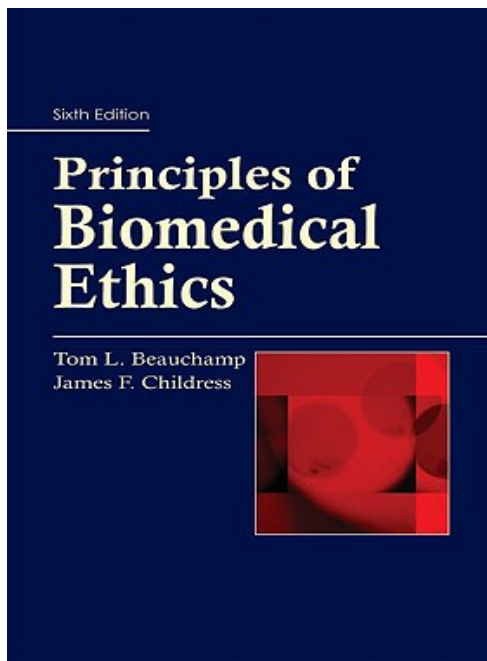
Významné témy v histórii Le a Be

90 roky až 21. stor.

- Výskum na kmeňových bunkách a terapia
- Gerontológia
- Multikultúrna problematika
- Alternatívna medicína / „nezápadná“ medicína
- Nanotechnológie a vylepšovanie človeka

ZÁKLADNÉ PRINCÍPY LE

Princíp BENEFICIENCIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**

- Ochrana života (prevencia)
- Obnova zdravia (liečba, starostlivosť)
- Zlepšovanie kvality života
- Úľava od utrpenia a bolesti

B. sa uplatňuje na individuálny život a celú spoločnosť

Princíp NONMALEFICIENCIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - Nevytváranie rizík
  - Minimalizovanie možným rizík
  - **Neuškodiť** po fyzickej, psychickej, sociálnej (sociálno-kultúrnej) a spirituálnej stránke ľudskej bytosti

Každý výkon v medicíne **vždy** predstavuje
riziko!!!

Doktrína dvojitého účinku

- Možnosť morálne ospravedlniť rôzne konanie, ktoré má **aj** negatívny dôsledok (poškodenie pacienta, smrť)
- Dôsledky akcie:
  - Jeden je **zamýšľaný**
  - Druhý je **predvídaný**, ale **nie žiaduci**
- Zvažuje sa motív konania

Doktrína dvojitého účinku

príklady:

Záchrana života tehotnej ženy s rakovinou v prípade, že je nutné ukončiť tehotenstvo

Záchrana života pacienta s nádorovým ochorením mozgu a možnosť oslepnutia pri operácii.

Princíp AUTONÓMIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - Informované a slobodné (vôľové) rozhodnutie (voľba)
  - Nezávislosť, svojbytnosť, sebaurčenie
  - Spoluúčasť na rozhodovacích procesoch
  - Zodpovednosť
  - **Informovaný súhlas / informované odmietnutie**

Princíp SPRAVODLIVOSTI

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - Nediskriminovať (rasa, ochorenie, pohlavie, sexuálna orientácia....)
  - Nediskriminovať (úplatky, známosti, politici)
  - Ideálna a dostupná terapia
  - Alokácia ekonomických a ľudských zdrojov
  - Systém zdravotníckej starostlivosti / poistenie

Súhrn

- Štyri základné bioetické princípy

Etické prisahy a kódexy

Hippokratova prisaha – historické východisko

Lekárska prisaha – súčasnosť (Ženeva)

Universal Declaration on Bioethics and Human Rights

Etický kódex zdravotníckych pracovníkov

Etický kódex lekárskej komory a komory zubných lekárov

Práva pacientov (a iných skupín, napr.: hosp. detí, psych. pacientov, práva umierajúcich)

Lekár a jeho autonómia a profesia

- Povinnosťou lekára je byť za všetkých okolností vo svojich profesionálnych rozhodnutiach nezávislý, zodpovedný, spoľahlivý a snažiť sa o **nezávislosť svojho rozhodnutia**
  - **Zodpovednosť lekára za vyliečenie pacienta je daná súčasnými poznatkami lekárskej vedy a materiálnymi a technickými podmienkami, v ktorých vykonáva povolanie.**
- Lekár by mal byť vzorom etického a profesionálneho prístupu, ktorý prispieva k zvýšeniu jeho morálnej a profesionálnej prestíže, ako aj **prestíže celej lekárskej profesie, aby si zaslúžila úctu a dôveru pacientov a partnerov.**

Význam lekárskej etiky

- Určuje smerovanie medicíny (hodnoty – status medicíny)
- Reguluje správanie a rozhodovanie
- Analýza problémov praxe, výskumu, vzdelávaní
- Prevencia vzniku problémov

Literatúra

- BEAUCHAMP L.T., CHILDRESS, F.J. *Principles of Biomedical Ethics*. New York, Oxford : Oxford University Press, 2009
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Lékařská etika*. Praha : Galén, 2002.
- Healthcare Ethics In *Ascension Health*, 2009. [on-line].
http://www.ascensionhealth.org/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=170
- McIntyre, Alison, "Doctrine of Double Effect", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL =
<<http://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/double-effect/>>.
- Moral theories. *PHG Foundation* [on-line].
<http://www.phgfoundation.org/tutorials/moral.theories/8.html>.
- NEMČEKOVÁ, M., ŽIAKOVÁ, K., MIŠTUNA, D. 2004. *Práva pacientov : Medicínske, ošetrovateľské a filozoficko-etické súvislosti*. Martin : Osveta, 2004.
- REICH, W. T.: *Encyclopedia of Bioethics*. 5 volumes. New York : Simon & Schuster Macmillan, 1995.
- SMOLKOVÁ, E. *Bioetika*. 1. vyd. Bratislava : Infopress, ????. 112s. ISBN 80-85402-80-7.
- *The Institute of Medical Ethics* (IME). Dostupné na:
<http://www.instituteofmedicalethics.org/website/>.
- World Medical Association. *Medical Ethics Manual* [on-line].
http://www.wma.net/e/ethicsunit/pdf/manual/ethics_manual.pdf.